

Cenzura poštovních zásilek je od nepaměti tradiční metodou pro získávání informací. Uchylují se k ní zejména nedemokratické či autoritativní režimy. V dobách výjimečných i demokratické země tyto metody používají jako například v době války k ochraně celé společnosti a ne úzké vládnoucí kliky a pod dohledem demokratických institucí.

Můj tým pověřený vypracovat terminologii poštovní historie a celin jménem KPHC SČSF definoval cenzuru listovních zásilek takto (Československá filatelie, Praha 1988):

Cenzura listovních zásilek

"Kontrola listovních zásilek poštovními, policejními, vojenskými, vězeňskými, celními a jinými orgány, zda neobsahují utajené informace především vojenského a politického charakteru (viz také devizová kontrola), potvrzení o provedené cenzuře je ve většině případů vyznačeno na zásilce, a to otiskem cenzurního razítka, cenzorského razítka, cenzurní zálepkou, cenzurní páskou, cenzurní pečeti, devizovou kontrolou, rukopisnou poznámkou, úřední cenzura pošty prováděna do poloviny 19. století, první známý případ je černý kabinet kardinála Richelieua, za 1. a 2. světové války prováděna všemi válečnými státy především vojenská a policejní cenzura, někdy pokračovala i po skončení války, např. cenzura listovních zásilek z Maďarska do ČSR v letech 1920 - 21, spojenecká cenzura v Německu a Rakousku 1945 - 51, čs. cenzura listovních zásilek v letech 1945 - 50 do tehdejších okupačních zón apod."

Ve zmíněné knize jsme definovali i další výrazy související s cenzurou.

Devizová kontrola

"1. kontrola listovních zásilek k tomuto zmocněnými poštovními orgány, zda neobsahují nepovolené platební nebo devizové prostředky (např. poštovní známky), zkontrolované zásilky jsou většinou označeny razítkem, nálepkou nebo jinou poznámkou celního úřadu (např. důvodu, proč byla zásilka shledána závadnou), 2. razítko kontrolního celního úřadu."

PROVĚRKA KORESPONDENCE

Zajímavou kapitolou byla cenzura listovních zásilek za komunismu v Československu, která se nazývala decentně jako **"prověrka korespondence"**. Byla mnohdy utajená, ale byla jednoznačně zaměřena tímto směrem:

- proti osobám či skupinám osob, které byly podezřelé z protistátní a protisocialistické činnosti,
- namátkově ke zjišťování nálad a názorů ve společnosti,
- proti rozmáhání negativních jevů ve společnosti,
- zjišťování obsahu zásilek, zejména finančních prostředků či protistátních materiálů (letáků, rozmnožených materiálů apod.).

Zacílen byl tzv. "třídní nepřítel".

Mnohdy se cenzurní zásah neoznačoval na zásilky, takže adresát ani odesílatel neměli povědomí, že byla zásilka zkontrolována. Poštovně historické znaky chybí. Výjimkou jsou kontroly zásilek z devizových důvodů.

První směrnice k provádění tohoto způsobu cenzury byla vydána 27. 9. 1949. Měla platnost od 1. 10. 1949. Pověření dostala jedna ze skupin Státní bezpečnosti (StB). Dle badatelů z ÚSTRu měla skupina označení BAa, oddělení BAa/S/c, která měla na starosti **cenzuru korespondence a odposlech telefonů**.

Tato činnost měla tato pravidla:

- velitel sektoru nebo jeho zástupce musel potvrdit žádanku (jednací číslo spisu, jméno a adresa sleovaného),
- žádanka na obsazení obsahovala pokyny k nakládání se zadrženou korespondencí (fotografování originálu, návrat do poštovní přepravy, zadržení korespondence - originálu, výběr obsahu apod.),
- časové omezení (v zásadě měsíc a půl či více u zahraničních zásilek).

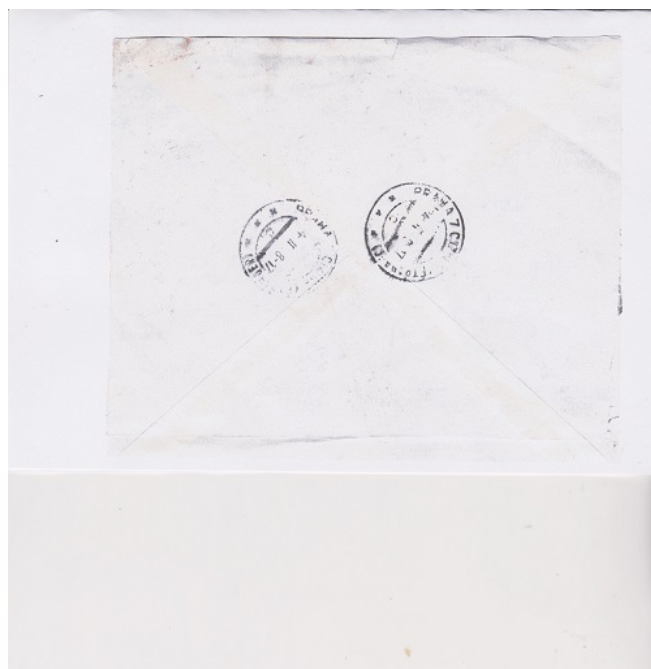
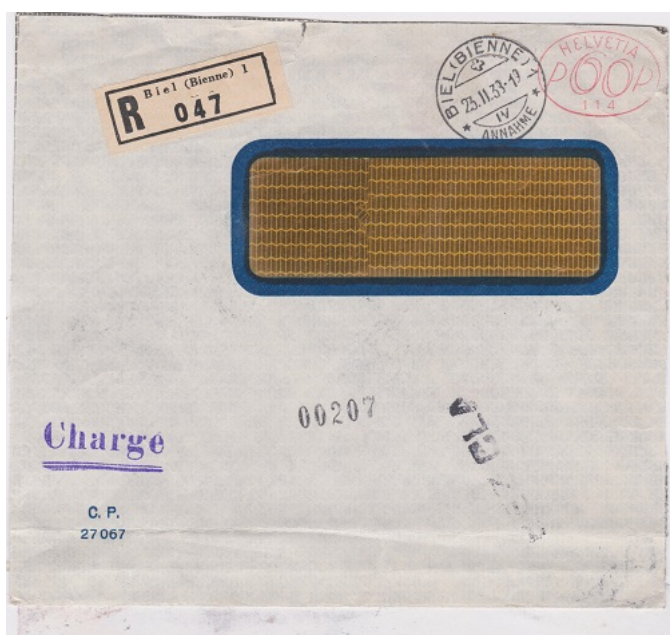
Kontroloři měli zjistit i šifrování, použití tajných inkoustů, zjištění zvláštních obálek.

Ilustrační celistvost

Celní kontrola listovní zásilky zaslané z Bielu (Bienne) ve Švýcarsku do Československa v únoru 1938. Vyplaceno výplatním strojem soustavy Francopost (stroje vyrobeny v roce 1929). s oválným výplatním razítkem, kde je číslo stroje 114. Výplatní otisk znehodnocen denním razítkem švýcarské pošty. Na reverzu dva otisky denního razítka Praha 7 CIZINA (ÉTRANGÉR). Zásilka podána v Bielu v 19 hodin 23. II. a zpracována v Praze v 17 hodin následujícího dne. Zanký čs. celní kontroly na averzu.

Averz

Reverz

Zdroje: (pro všechna pokračování)

1/ Vlastní archiv a poštovně historická sbírka

2/ Československá filatelie, Praha 1988 - část terminologie

3/ Daniel Povolný, Studie o prověrce korespondence (Odbor dokumentace ÚDV)

4/ cz.wikipedia.cz

5/ www.policie.cz

